

БҮГҮ ЧУРТТАРЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫНАР!

1925 чылда үндэсэлтеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958 ч.
ОКТАБРЬ
13
ПОНЕДЕЛЬНИК
№ 204 (4174)
Өртээ 20 коп.

ТЫВА ОБЛАСТЬ ТӨРЭЭН ЧУРТКА
5 МИЛЛИОН 348 МУҢ ПУД
ТАРААНЫ БЕРГЕН

СЭКП Төп Комитетинге болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге

Көдээ ажил-агыйны шиптирлуг көдүрер дугайында Коммунистг партияныҥ сагыш салымшыныҥа харылавышаан, Тыва автономнуг областың көдээ ажил-агыйныҥ ажил-ишчилери бо чылдың көдээ ажил-агый культураларының эки дүжүдүн өстүргөн болгаш СЭКП-ниң XXI съездиниң алдары дээс алган социалистг хүлээлгезин октябрь 10-да күүседип, Төрээн чурттуң шыгавырныче плаидан дашкаар дөрт миллион пуд ажыг тарааны урган.

Областың колхозтары болгаш совхозтары үрезиннерин бүрүн уруп алган болгаш малга хереглээр мал чөм фондурларын тургускан, колхозчуларны долу үнелиг күш-хүннери-биле хайдырган.

Областың колхозтары болгаш совхозтары бо чылдың дүктү дуjaarының болгаш садарының планын 104,8 хуу күүседип, өрткөн чылдазындан 2470 центнер хөй дүктү дуjaarыны СЭКП ТК-га болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге партияның область комитети болгаш облкүүском өөрүшкү-биле илеткеп тур. Тарааны, дүктү пландан дашкаар дуjaarы болгаш садары үргүчүлөп турар.

Мал ажылының продуктуларын улам ынай көвүдөдир дугайында сагыш салышаан, колхозтар болгаш совхозтар бо чылдың мал чөмнерин белеткээриниң планын күүседип, сизген белеткелениң планын 106,4 хуу, шыктыг чөмнерни белеткээриниң планын 117,3 хуу күүсеткен.

Күрүнеге тараа садарының талазы-биле Таңды, Каа-Хем, Чаа-Хөл болгаш Чөөн-Хемчик районнарының колхозтары болгаш совхозтары, а дүк дуjaarының талазы-биле Өвүр, Эрзин болгаш Тес-Хем районнарының колхозтары онза шылгараан.

Амгы үеде областың партия организациязы болгаш көдээниң ажил-ишчилери кол күнчээниң көдээ ажил-агый ажалдарын өй-шаанда доозарыңче, мал кыштагладышыкының белеткелениче база чоңа хереглээр аш-чөмни болгаш үлөстүргө хереглээр чиг-эттиң элбөкшилин тургузар дээш бүгү улушту демиселинге бодунуң шыдаар салымшыкыны кириер телээде, тарааны, ээтти, дүктү болгаш сүтү бүдүрерин улам ынай көвүдөдиринче уландырып турар.

СЭКП ТЫВА ОБКОМУ. ОБЛКҮҮСКОМ.

СЭКП Каа-Хем райкомунга болгаш райкүүскомга

Күрүнеге тараа садар талазы-биле алган социалистг хүлээлгезин бир миллион 290 муң мылдыр ажыг күүсеткени-биле партияның область комитети болгаш облкүүском Каа-Хем районун өр, хөдөөжөн колхозчуларынга, МТС-тиң механизаторларына, көдээ ажил-агыйның тусдай өртөмүнгерине, партия, совет болгаш комсомол ажилдачыларына байыр чедирип тур. Күрүнеге пландан ажыг тараа садар талазы-биле «Тилелге», Ленин аттыг, «Ленин орук», «Октябрь 30 чылы» колхозтарына тараажылары өң шудургу ажалдаанар.

Каа-Хем районун көдээ ажил-агыйның ажил-ишчилери болгаш бүгү ажилчы чоңу көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинде бүгү адырларына мөөн сонгаар улуг чедишкенингериг бодурун күрөвшишп, олар дүжүт ажаап алышыкыны, үрезин уруушкуну, мал кыштагладышыкының белеткелди болгаш өскө-даа көдээ ажил-агый ажалдары өң чооку күннере доозуп, ооң-биле СЭКП-ниң XXI съездинге төлөпиг ужуражыр дээринге быжыг идегени партия обкому болгаш облкүүском илередиш тур.

СЭКП ТЫВА ОБКОМУ. ОБЛКҮҮСКОМ.

Кызыл-тастың өөрүшкүзү
Чайгы чымыг бүдүүнүдө,
Часкы чечек чаптып турда,
Авам-чонум кавайлаштың,
Алыс үлүм соглап берди.

ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫҢ, ТАРАА БЕЛЕТКЕЛИНИҢ МУРНАКЧЫЛАРЫ

К. БУРБУЛДЕЯ, Чөөн-Хемчикте «Октябрь» 30 чылы колхозтуң комбайнери, К. МАДИСОН, «Элегес» совхозтуң комбайнери, О. САТ, Чаа-Хөлдө «Найрал» колхозтуң хову бригаданың бригадир, Н. ОГОРОДНИКОВ, Каа-Хемде «Ленин орук» колхозуң төп цдының өрөспөкчө, К. ДИЛГИЖЕК, Чөөн-Хемчик райкомунуң секретари, М. ДОРОНИН, Бий-Хем районда «Кызыл тараа-чын» колхозтуң комбайнери, О. КЫЗЫЛ-ООЛ, Шагаан-Арыг МТС-тиң лафеттиг жатказының машинниги.

КУШ-АЖЫЛЧЫ ТИИЛЕЛГЕ

А. АНКУДИНОВ, СЭКП Тыва обкомунуң секретари.

Бистиг областың ажилчы чоннары Төрээн чуртунуң мурнунга социалистг хүлээлгезин октябрь 10-да күүседип, күрүнеге беш миллион пуд ажыг Тываның эки шынарлыг тараанын дужааган болгаш саткан, иччангаш бистиг чурттуваста коммунистг тургузарының нинти хөдөөжөн боттарының салымшыкыны шыдаар шаа-биле кириген. Бо чылдың шолдеринде ажил-ишчилери тарааларының кайгамчыктыг дүжүдүн өстүргөн, ол чорук Төрээн чуртка тарааны дүжарының болгаш садарының дөрт дашкар планын күүседип арганы берген.

Ам областың бүгү суурларында болгаш хоорайларында патриотуг кайгамчык улуг көдүрүшүрү чыгып турган. Көдээниң тараажылары бүгү совет улус-биле кады. Коммунистг партияның ам болур XXI съездинде төлөпиг ужуражырында белеткенип турар. Ол дээрге хамчыктыг мурнууда бо чылдың көдээ ажил-агый ажалдары чедишкенингериг доозар, ээтти, сүтү болгаш өскө-даа продуктуларын белеткээр болгаш садар талазы-биле хүлээлгезин күрүне мурнунга доолду күүсөдир болур.

Областың хой-хөй районнары Ала-чуртуну мурнунга социалистг хүлээлгезин алдарың-биле күүсеткен, бо чылдың кайгамчыктыг чедишкенингериг чедишкен турар. Таңды районун шолдеринде ажил-ишчилери эки ажалдаанар. Бо районун колхозтары болгаш совхозтары чаагы дүжүтүг өстүргөн болгаш орту-маа-биле гектар бүрүзүндөн 17 центнер тарааны ажаап алган. Күрүнеге район ичинде-биле бир миллион үш чүс ээрби дөрт муң пуд тарааны дужааган болгаш саткан, Каа-Хем районун колхозтары кайгамчык тилелгени чедишкен, олар база эки дүжүтүг өстүрүп, күрүнеге бир миллион ий чүс тозын муң пуд тарааны дужаар болгаш садар аргалык болган. Улуг-Хем, Чаа-Хөл, Чөөн-Хемчик, Барың-Хемчик болгаш өскө-даа районнарының колхозтары болгаш совхозтары тарааларына онза чаагы дүжүдүн өстүргөнер. Бо районнарда ортумак дүжүт гектардан-на 18—20 центнерден эвээш өвөс болуп турар.

Чаа-Хөл районун тараажылары бо чылдың черле кайгамчык эки дүжүтүг болган. Шачыга элээн хөй хөдөөжүг черге гектардан-на 45—50 центнер чедиш тергени эки дөрт дүжүтүг алган.

Тыва областың көдээ ажил-агыйның ажил-ишчилери мындыг кайгамчыктыг чедишкенингериг Коммунистг партияныҥ болгаш Совет чаагы мерген угааның политиказын ачында чедишкен.

Көдээ ажил-агый техниказы колхозтарга дамчыдып берген, көдээ ажил-агый продуктуларына белеткелдерин чаа системизип болгаш чаа өртөмүнгериг доктааткыш, партия биле каа көдээ ажил-агый бүдүрүлгезин бүгү адырларының дүргө хөжүлгезинге кызыгаар чок аргалары ачыткан. Бистиг чедишкенингериниң үндөсүнүн өң болган.

Көдээ ажил-агыйның ажил-ишчилериниң массалык көдүрүшүрүн бо чылдың онза чыйналыр илерээн. Хөй-хөй колхозтар хову ажалдары чедишкенин күүсеткен, бүгү көдээ ажил-агый ажалдары төлөпиг доозуп турар. Чижээ, Таңды районун Сталин аттыг колхозу (даргазы эш Рудин) тараа дужаар хүлээлгезин 302 хуу күүседип, 110 муң пуд ажыг тарааны дужааган, ол-ола районун «Тилелге» колхоз (даргазы эш Кара-оол) күрүне планын 659 хуу күүседип, күрүне шыгавырныча 115 муң пуд ажыг тарааны дужааган, «Совет Россия» колхозу планын 342 хуу күүсеткен.

Бо районун «Элегес» совхозу (директору эш Берсенов) күрүнеге тарааны дужарының болгаш садарының планын 364 хуу болгаш «Межегей» совхозу (директору эш Борсогов) 350 хуу күүсеткен.

МТС-теринде болгаш колхозтарының механизаторлары, колхозчулар, автотомобильдер чылаачылары дүжүт

ажаап алышыкыны эрес-шудургу ажалдап турар. Чижээ, Бай-Хаак МТС-тиң комбайнери П. И. Ураков «С-6» дээр комбайнга 25 ажил күннеринде 437 ганы ажааган болгаш 8500 центнер тарааны бастырган. Ол-ола МТС-тиң комбайнерлери П. Коробин, С. Романов болгаш М. Семенов эки көргүзүглерин чедишкен.

Бий-Хем районун «Кызыл тараачын» колхозу (даргазы эш Астафьев) күрүнеге тараа садар талазы-биле хүлээлгезин 181 хуу, Ленин аттыг колхоз (даргазы эш Мучаев) 177,9 хуу, «Тилелге» колхоз (даргазы эш Кононенко) 122,8 хуу, «Искра» колхоз (даргазы эш Дежнев) 122,3 хуу, «Оюк» совхоз (директору эш Хвостов) 152,1 хуу күүсеткен. Районунд бүгү колхозтары дүжүт ажаап алышыкыны бүрүн дооскан. Каа-Хем районун «Ленин орук» колхозу (даргазы эш Саранулов) күрүнеге тараа садар талазы-биле социалистг хүлээлгезин районы биле дугаарында күүседип, планын 377,4 хуу, Ленин аттыг колхоз (даргазы эш Середкин) 430 хуу, «Тилелге» (даргазы эш Зайцев) 398 хуу күүсеткен. Улуг-Хем районун «Күш-ажылчы хосту» колхоз (даргазы эш Гаатов) күрүнү мурнуга алган хүлээлгезин 159 хуу, «Партияның XX съездин» колхоз (даргазы эш Чулдыр) 124 хуу болгаш «УТКА-ның 25 чылы» совхоз (директору эш Панаков) 201 хуу күүсеткен болгаш онза ийде.

Бий-Хем районун механизаторлары С. П. Можов, И. Кусков, И. Тетюев, М. Бюрюбо, П. Маады, Каа-Хемчин—Н. Елохов, М. Есполов, Чөөн-Хемчиктин—Кужугет, Кара-сал Тургун-оол, Кулар Коопер-оол, Т. Ховалыг, М. Сүге болгаш өскө-даа чүс-чүс механизаторлар дүжүт ажаап алышыкыны үезинде дун-хүн чок ажалдап, боттарыны улуг Төрээн чурту дээш, ынак Коммунистг партияны дээш күш-ажылчы маалдырыч чоруну көргүзүп, улуг тилелгени чедишкен алганар.

Дүжүт ажаап алышыкыны болгаш тараа дужаалдарына автотранспорт шиптирлуг ужура-дузалык болуп турар. Ам колхозтары болгаш совхозтарының ховуларында, ол мышка белеткел пунктуларына тараа соорттуларында мук ажыг автомашиналар ажалдап турар. Автомобильдерин чылаачыларының хөй кезин комбайннардан тараа соорттуруң болгаш шаанардан белеткел пунктуларына тараа соорттуруң талазы-биле боттарының хүлээлгезин күүсеттишаан, ак-сеткилдиг база чүткүлдүг ажалдап турарлар.

Дат экспедицияның автобазазычын, Минвусинск АТК-зын, көдээ ажил-агый транспортуңуң, Тыва автотрестин 1—2 автотранспорт контораларының болгаш өскө-даа черлерин чылаачылары эки ажалдап турар. Чижээ, «Совет Россия» колхозта ажалдап турар чылаачылар Николой Бурынкин тараа соорттуруң талазы-биле планын 200 хуу күүсеткен, Н. М. Башкин, Афанасев, В. Шулман, Чистаев олар буаң-чартык, ий нормалары күүсеткенер.

Чаа-Хөл районнарда чылаачы составы-биле масса-политиктиг болгаш кижизилеге ажилын чепес чорудуп турарын айтыс чогуур. Дыка хөй колхозтарда ажаап алышыкыны байдалыга таарыштыр чылаачыларын чурттага амырларын тургушпаан. Таңды районун «Революциянын чыбыжы» (даргазы эш Диденко), «Совет Россия» (даргазы эш Турган-оол), Чаа-Хөл районун «Бурунгаар» (даргазы эш Тайгыраана) колхозтарга ол чорук онза багай болуп турар.

Элээн хөй районнарда болгаш колхозтарда, ол мышка белеткел пунктуларында машиналарын чүгүн дүжүрер ажалды болганок-ла сав-

дап турар. Ындыг чорук-биле мөөн сонгаар элтежил болбас. Чамдык черлерде одутпай шүшпөң чоруктуң харазы-биле машиналар аажок орай ажалдап эгелен турар. Чаа-Хөл районда машиналарын тараа соорттуруңге багай ажалдап турар, чамдыкта үзелген багай тарааны чүдүргөш, Кызылче чорудуп турар. Ол мышка автотранспортту камныг ажилдар талазы-биле харысалга чок чорук база илереттиип турар. Автотранспортту ажилдарыңа мындыг харысалга чок чорук-биле мөөн сонгаар элтежил болбас. Буруулуг кижилерге шыгың харысалгамы хүлээдир дерек.

Ам автотранспорттун үштүн ийниң хирези дүжүт ажаап алышыкында, комбайннардан тараа соорттулгезинде ажалдап турар. Ындыг болза-даа бригадаларда күш-ажылчы багай организацизын, комбайннарды ажилын өй-тавында таарыштыр тургуспааныңдан хөй саныг автомашиналар ажил чок анаа турар чорукка тааржып турар.

Областың ажилчы чоннары, ховуларын ажил-ишчилери дүжүт ажаап алышыкыны октябрьның 15—18-тен орайтапайн доозар дээш бүгү күннениңиңиң салыр ужурулду. Октябрьның 10-га чедиш ажаап алышыкы планын 94,7 хуу күүсеткен. Ам-даа 16,5 муң га тарааны ажаап алдыр, оон ишинде 6523 ганы кестирер болгаш 10051 ганы таарычалары бастырып ужурулду эч. Эне хөй тараа Таңды районда болуп турар, ында 3147 га, оон ишинде 2000 ганы кестирер, Улуг-Хем—2079 ганы, Барың-Хемчик—2162 ганы, Чаа-Хөл—бир муң ажап ганы ажаап алдыр ужурулду.

Ынчангаш бүгү-ле колхозтар, совхозтар болгаш МТС-тер дүжүт ажаап алышыкыны чооку күннер ишинде чедишкенингериг доозарыңче бүгү күштери болгаш аргалары уладырларын эрежөк чүгүлө.

Элээн хөй районнарда күсүк чер адырларының деңдиг багай чоруп турар. Октыбрының 10-га чедиш план чүгө 51 хуу күүсеттинген. Күсүк чер адырларының талазы-биле Бий-Хем, Барың-Хемчик, Каа-Хем, Улуг-Хем болгаш өскө-даа районнар онза хожудап турар. Күсүк чер адырларының чорударыны шиптирлүг күннери эгелээни болгаш ажалдап ол хөвирин оожумнадып болбазы ажил-агыйның удуручкуну бүрүзү билир херек.

Чаа-Хөл, Барың-Хемчик, Сут-Хөл районнарда картофель казыныкы болгаш ногаалар ажаап алышыкыны четче доозулашкан. Эң чооку күннер ишинде ногаалар болгаш картофель ажаап алышыкыны доозарыңче база оларны ховуларын соортуп алдыр эрежөк чүгүлө.

Чонун кижиги бүрүзүңе онааштыр эът, сүт болгаш саргал бүдүрерини талазы-биле АКШ-ты чооку чылдар ишинде чедер деп партияның салган сорулганы амырларда боттаандырбышаан, бистиг областың малчылары ичининг малын баш санын көвүдөдир дээш бүгү күштү салыр болгаш эрткен чылдарга бодурага мал ажылының элээн хөй продуктуларын Төрээн чуртка бээр ужурулду. Тываның көдээ ажил-агый продукцияның бүгү хөвирлерин бүдүрерин шыгың көвүдөдир талазы-биле улуг кураавырларын болуп турар. Колхоз тургузууда бар болгаш ажилдагыларын турар улуг кураавырлар бар. Чуртка чыл дүктү улам-на хөй тарааны, эйтти, дүктү болгаш сүтү бээр дээш демисежир ужурулду бис.

Коммунистг партияның XXI съездинде алдар болдурган социалистг чарыш хуну буру улам-на калбазып турар. Областиң ажил-ишчилери ол демдеглелди хуну ажалдап болгаш культура тургузуушкунуң бүгү улаштарына чаа чедишкенингериг-биле демдеглээр дээш чүткүп турар.

Механизатор адашкылар

Александр Романович Кириллов ам 20 ажыг чыл дургузунда механизатор болуп, көдээ ажил-агыйның партия техниказы мергежилдиг башкарып келген. Ол 1953 чылдан бээр Чаа-Хөл МТС-не ажалдап, чыл бүгү күш-ажылга белдиг көргүзүглерин чедишкен ап келген. Оон түнелде 1957 чылда ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиуму А. Кирилловту «Күш-ажылчы эрес-маалдырыч чорук» деп медаль-биле шаңнаан.

А. Кирилловту отгу Анатолий Александрович Кириллов ий чыл ишинде аламын комбайнынга штурвальниче бодуруп ажалдаан. Ол каа-лаа өөрнемей, адалыга шак мыңаар дуулажып тургаш, комбайнер бою берген. Бо чылдың Кириллов алдыгыларын комбайн агрегаттары Чаа-Хөл районун колхозтарының Терезинде, Булакта, Алар.

Чылаачының салышыкы

Тарааны чидирит чокка ажаап алдыр болгаш социалистг мыак Төрээн чуртунга улам-на хөй тарааны бээр дээш колхозчуларың демиселинге ишпепейлиг киришпешаан, Бай-Тайга районда «Мурнакчы» көдээ ажил-агый артелиниң анык чылаачыны өң Олак тараа соортту-гезин хөдөө нормалын 200 хуу чедиш күүседип, шудургу ажалдап келген.

Бедик бастырылга

Чөөн-Хемчик районун тараажылары болгаш Чааана МТС-тиң механизаторлары бо чылдың тараа культуураларының белис дүжүдүн өстүрүп алган. Дүжүт чагай болганында тарааның бастырылганы база бедик болуп турар.

«Коммунизмче орук» колхозтун 116 гектар шөгө тараан арбайының дүжүдү гектар бүрүзүндөн биңгерлиг деңиз-биле 38,2 центнер, 1030 гектар шөгө тараан кымыл-тастың гектар бүрүзүндөн дүжүдү 19,7 центнер, 513 гектар шөгө тараан чинге-тарааның гектар бүрүзүндөн дүжүдү 19,1 центнер болган. Эрткен чылдарга куу дүжүттүг турган сула белин бо чылдың бир гектардан 16,2 центнер чедир дүжүттү берген. «Коммунизмче орук» колхоз-биле

Коммунистг партияның төөгүттү XXI съездинде болгаш Октябрьның социалистг Улуг революцияның 41 чыл өмүгү байырагына бедик мылдыр шудургу ажалдап, тараа дээш демиселиге ботту салымшыкыны кириген анык чылаачыны чүткүлдүг күш-ажылчы колхозчулар бедик-биле үнелет турарлар.

Н. ЛОПСАН.

Коммунизмче орук колхоз-биле

«Коммунизмче орук» колхоз-биле

Аялдарың тийгелге

Онза демдеглелдиг чыл

Чөөн-Хемчик районун кедээ аял-агынын аял-шчилерилге бо чыл онза демдеглелдиг болган. Бөдөө аял-агынын күштүг көдүрөр талазы-биле партиянын болгаш аял-агынын шилтирлерин амыралга боттадырар дөш демисешпашаан, районун тараажылары дүжүт ажаап алымшкынын организаствыт чоруткан, күрүнөге тарааны дужаарының болгаш садарынын планын областың 5 млн. пуд тараанына кийриштер алган хүлээлген бо чыл катый октябрь 7-де 7100 тонна кылдыр аял күсеткен, а октябрь 11-де 115 хуу күсеткен Төрөөн чурттуң шыгавырынын 8115 тонна тарааны урган. Ол болза 1957 чылда дужааганнанда 4,5 катап кой.

Күрүнөге салып, дужаар тарааны көвүдериңге тараа белеткелериниң болгаш кедээ аял-агының продуктуларына өртктериниң чаа чуруму улуг рольду ойлаанын чугаалай херек. Бир өвөө мурунда чылдарда колхозтар барааның тарааны болуңга кайы болдунар шаа-биле койну артырпн алырын орадашпн турган болза, ам мындыг өвөө, бүгү артыкшының тарааны күрүнөге дужааган, оон кой ашпанын ап турар, ол чорук колхозтарга болгаш колхозчуларга ажыкты. Мындыг чиктеги ап болур. «Октябрь 30 чылы» колхоз өрткөн чылы күрүнөге тараа дужааганнанда күтпө 31 муң рубль алган болза, бо чылын 939 муң рубль алган. Ол мында «Коммунистче өрүк» колхоз 1957 чылда тараа дужааган алганынан бо чылы 886 муң рубль, Ленин аттыг колхоз 607 муң рубль, тараа дужаар планын күтпө өртү өрткүр күсеткен «Искра» колхоз 700 рубль койну алган. Бичангаш бо чылын колхозтарның чер аял-агынын ашма орулгазы дыза өверги чугаалай.

Районга бо чылда ышпаш мындыг чагай дүжүт муруну кайы-даа чылда турбаан. Тараа культуларының бир гестарындан ортумак дүжүдү 17 центнерин өрү болган. Оон иштиде «Ызыл тараачыны» колхоз—26, «Октябрь 30 чылы» колхоз—25, Ленин аттыг колхоз—22 центнер дүжүттерин алгылап. Чамдыг үчастотардан 35—40 центнер дүжүт алдырган. Районга 5 муң аял г тараны аңгылап ажаап алган. Ылангы үстүнде алы үткөн колхозтар тараанының 70 аял хуузу бо арга-биле ажааганнанда олар дүжүт ажаап алымшкының, күрүнөге тараа белеткелдиге мураачылар болганнар.

СЭБП райкому ажаап алымшкын

МЭЭҢ ҮЛҮҮМ

Бистин ынак Төрөөн чуртувуса бо чылы 5 миллион пуд тарааны бөөр деп областың аялчы чоннарынның патриоттуг хүлээлгелги күсседиңгиге болуңдү салышкынымы кирип, Совет Эвилелениң Коммунистг партиянын, XXI съездинде күш-ажылың белетик ууражыр дөш бо чылы 210 тонна тарааны сөөрттүр деп белеткен хүлээлгени алгаш, ам 635 тонна кылдыр күсеттин.

7 тоннаны алган

Танд районда Сталин аттыг колхоз бо чылы чагай дүжүттү өстүрүп алган. Тараа ажаалтамы доовулаган, колхозчулар ажалдан алганы күш-үңнөдө хамарыштыр кой-кой тарааны ап турар. Колхозчу Биче-оол өрткөн чыл өткөдүндөн бөөр өг-бүлө-биле ка-

ажылын болгаш күрүнөге тараа белеткелди баштай планумга чугаалашкан, оон соонда партия активиниң хураалына чугаалашпн, илерөөн четкестери аял дугайында кемчелгелерин алган. Ол мында колхозтарда партия өгө организацацияларынның болгаш кылза Советтерниң хураалдарына бо чугула ажалдан чорудулганын чугаалашпн, боттук кемчелгелерин ап турган.

Масса-политиктиг ажалды өкп тургускан чорук дүжүт ажаап алымшкынын болгаш күрүнөге тараа садарын чедилшкниң чорударын хандырган. Ажаап алымшкын үстүнде 500 хире агитаторлар ажалдан турган. «Ызыл тараачыны» колхозта агитколлективтин ууруткучу Т. Төржү, агитаторлардан «Коммунистче өрүк» колхозта Семис-оол, «Октябрь 30 чылы» колхозта Сермаза болгаш оон-даа өскелер колхозчуларга, механизаторларга беседаларын, номулгалдарын доктаамал чорутканнар.

Чадананың тараа хүлээп алыр лувктузунга тарааны саат чок хүлээп алырын хандыраарыга областың тараа-продуктулар өргелешиниң талээн ш Автонов, сушилканын кышкынш өш Отгуле, лаборант өш Полякова болгаш өскелер могай чок ажалданнар. Чадана хоорайның ажалчың, албан-хаакчыларында 1500 хире киж тараа дөш демиселге шуут күш-ажыл-биле киришкенер.

Коммунист А. Пибульский «С-6» коьбайн-биле 700 га тарааны ажаалган, оон иштиде 404 ганы тавычандан бөлдүрүп бастырган. Ол ышпаш МТС-тиң коьбайнерлери Панкратов, Попов, Хунажык, «Октябрь 30 чылы» колхозтуң коьбайнерлери Бурбулдэй, Экендей болгаш өскелер сезон норманын ийи-шү катап аял күсеткенер. Шаннарга тараа ажалдан кылган колхозчуларын, тараа сөөрткөн автомашала чолээчилерин аразында күш-ажылга шыгарааннар кой.

Күрүнөге тараа садар онаалданы күсеткени-биле чергелештир район күрүнөге өг, сүг, дүз дужаарынын планынын база аял күсеткен.

СЭБП-ниң XXI съездиндеге төлөтүг ууражырынга белеткенмишпаан, районун аял-шчилерин артың тарааларының кемчелдигин, үрелин уруушкунун чедилшкниң дооварыңче, мал кыштагалдышкынынга белеткелди үлгерит чорударыңче бүгү күшенишкенин салып турар.

Н. ДИЛГИЖЕК, СЭБП Чөөн-Хемчик райкомунуң секретары.

Е. СЕМЫНИН,

көдө аял-агынын транспортуның автобазаның чолээчиси.

Ызылда медицина үчилишениң бирги бүрүзүнүң сургуулары Улуг-Хем районун «Улуг-Хал» колхозуна шаңга тарааны ажалдан кыларыңга аял-

дыш чок ажалданнар. Чурунта: ажалды чыпсарыңда сургуулардың саау номулгалың чоруду турары.

Студентилер дүжүт ажаап алышкынында

Ызылда педагогика институтунун студентилери салтын айып-биле аял-соосаз чокка чалган хоорсарыг кызыл-тасты көргөш, мындыг чагай дүжүттү ажаап алымшкынынга кириши күчүгү күсөңгидир дикши, бүгү күш-биле ажалдан киришкенер. Ол болза Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунуң Шаңчыда №1 бригадаларының бир гадан 40—50 центнер чедип турар сураганды дүжүтү-дүр.

Студентилер баштай шаң өжериңге, оон соонда коьбайнардан тараа сөөртүргөңге, шаңга тараа арыг-лаарыңга болгаш кургандырыңга ажалданнар. Студентилер О. Седи, С. Салый, С. Эртине олар тараа 22 тонна тарааны дүжүтүп турганнар. Зернополүт-биле тараа арыг-лаарыңга С. Бюрюней, Т. Нурзат олар күнө норманын 150—200 хуу чедип күсеткен турган. Тараа

чүдүтүр черде студентилер база норманын аял күсеткенер. Бир ай иштиде киж бүрүзү 70—80 күш-хүненин ажалдан алганнар. Бистин дуза чедиргеняныс колхозчулар өөрүп четиргенин өлөрткөн болгаш Шаңчыга моон сонгар моон-даа артык бедик дүжүттү өстүрүп алырын хоюунун аял-шчилерине бистер база күсеткен.

Ч. ЯНДАРА, Ызылда пединституттун студентини.

Улуг-хемчилерниң салышкыны

Партиянын өөлчөг чок XXI съездин чымырлар дугайында СЭБП ТХ-ниң Планумунуң доктаамал кедээниң аял-шчилерин күш-ажылың чорүбөчө сорук кириң. Съездин чедилшкниң ууражыр дөш бүгү улугтун социалистич чарыктың улуг-хемчилер сыйры каттышпаан.

Ылангы бо чылын тараа культуларының байлак дүжүдү чогуур үстүнде ажаап алыр, күрүнө шыгавырыңга албек тарааны кирир дөш олар кызымаккай ажалданнар. Районун тараажыларының бо күш-ажылыңга Кызылда медицина үчилишениң, көдө аял-агыны техникумуның, салыг-кооператив школанынын студентилери болгаш өөрөңкчилери, район школаларының 8—9 классларынын өөрөңкчилери онза эки дузалашканын СЭБП райкому болгаш райкүссөмж байыр чедирип турар.

Херек кырында кылдырган ажалдарың түнели дыка өөрүчүг болган. Тараа бөдүдүриңдиг болгаш күрүнөге тараа садарынын талазы-биле бедиткен социалистич хүлээлгелрин улуг-хемчилер областың өскө районнарын мурап, октябрь 5-те доовсан.

Район баштайгы бедиткен хүлээлге буугаар күрүнөге 65000 центнер тараа дужаар турган, 72088 центнер кылдыр күсеткен, СЭБП обкомунуң болгаш облустук комитун шилчир Кызыл түгүн алган. Ол түгү хүлээп ап тура, күрүнөге садар тараанын кемчелгиң 75000 центнер чедирерин хүлээлген бис. Ол-даа хүлээлгелге база-ла чедилшкниң күсөткенин турар. Мынчангаш күрүнө шыгавырыңга к кирир тарааның баштайгы планын районун чамдыг колхозтары 3 катап, «УТКА 25 чылы» совхоз 4 катап аял күсеткен.

Колхозтардан «Чодураа» — 11.127 центнер, «Күш-ажылдыг хостугу» — 12270 центнер, «СЭБП-ниң XX съездин» — 8269 центнер тарааны күрүнөге кирип, тараа дөш демиселге тилелгелги болганнар. Ылангы «Чодураа» колхоз күн бүрдү күрүнө сымдынга 600—700 центнер тарааны кидрип турган. «УТКА 25 чылы» совхоз күрүнөге 7700 центнер тарааны дужаар планын 28000 центнер кылдыр күсседириң хүлээлгенш, а херек кырында 31644 центнериң дужааган.

Областың аялчы чоннарының Төрөөн чуртка 5 миллион пуд тарааны бөөр дөш демиселиңе бистин районун механизаторлары илдекпейлг киришкенер. Оларын аразында коьбайнерлар — Вилкоуров, Бочегуров, Масапанов, Буурлар, Попов, трактористер — Мадыйк-оол, Дмитриенко, Стрелков онза шыгараалгай ажалданнар. Чолаачылардан Кожевников, Охотников, Могилянов, Хисматулин, Терентий, Ницелин, Бухтусев, Рыльский, Томилин, Кузнецов, Горшков, Калавин, Райков, Хенчесев, Воротикин, Дергунов, Сайгитин, Олопов, Петухов оларның болгаш оон-даа өскелериң дыма эки ажалдананынга байыр чедирбес аргажок. Бүгү-де чолээчилер тараа шөдлериңде күрүнө скалаттарыңче тараа шуугучулары болуп турганнар.

Колхозчу шөдлериң аял-шчилери мал кеириңи өкп белеткелен. Колхозтар ситен, силос белеткелен 100-тон 200 хуу чедип күсеткелен. Малга немелде чөм кылдыр тараа культуларың база белеткелер турар бис.

Улуг-хемчилер чедилшкенириңи быжылгавышпаан, өөлчөгилг соору-галарың күсседириңче бүгү-де күштерин угаандырып турар.

М. ШЫЫРАП, Улуг-Хем райкүссөмжун дараганы.

Хүлээлге аял күссетинген

«Совет Тыва» колхозтук ховуларында ам 5 чыл ажалдан тур мен. Час келдиге тракторну, күс бөөрга коьбайнын башкырың, күтпө бөдү-рүлге онаалгамы өвөө, харын болуңга алган бедиткен хүлээлгениң-даа аял күсседиң келген мен.

О. ОПЕЕН.

Бо чылын чагай дүжүдү мени болгаш мөөн механизатор өөрүмүнүң сеткелин өөрткөн. Киж бүрүзү бедиткен хүлээлгелерин алган. Мен сезонда 450 гектар шөлдүн тарааны ажаар деп хүлээлге алдым.

Кожугуаг коьбайнын аде дөрөөш, 412 гектар шөлдүн тарааны аңгылап ажаар арга-биле кестим. Оон соонда коьбайныма подборщикти берип алгаш, 230 гектар тарааны бөлдүрүп бастырым. Бастырган тараа 4185 центнер болган. Кескен болгаш бастырган тараа катый 642 гектар болган. И-

чангаш болуңга алган хүлээлгени күссеттин.

Чинге-Дагнын шөдлериңге келди чылы күтпө аңгылап ажаап алымшкын-биле ажалдаар мен.

И. ХОЛОША, Сарыг-Сеп МТС-тиң коьбайнери. Чаа-Хөл район.

Шаңчының кур чери чүнү бергенил

Шаңчының мал олары болуп турган, сугат чок ховузу албек дүжүттү тараалын ораны болу берген. Ол хоюунуң кур чери Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунун №1 хову бригадалы ажалга өгөлөшкөңдөң бөөр күтпө ийи чыл өрткөн. 1956 чылда Улуг-Арттын аар-ийинге 1130 га шөлдү чарып белеткөөш, 1957 чылдын чалымында 920 га тараа культуларың чашкан бис.

Чүрени кыры-биле бөөр чамдык кижилерден—Шаңчының кур-гак ховуңдан чүү үнерди, хей шүүдөл үндүрүп турар өвөөс ий-наван—деп чигилени турган. Чүрени хандыр угаар кижилерден—агрономнар кайып эңдөөш, Шаңчы болуңун байлаан, районда келечкерлерин бирөөш. Ол кыжын хандып дүздүн-даа, чылын чыстап-даа туртлаар болгай, харын моон эки дүжүт адымнары магат чок бөөр—деп илгезген турган.

1957 чылда ортумаа-биле бир гадан 15,3 центнер, а оон иштиде кызыл-тастың га бүрүзүгүн 22 центнер дүжүттү адымыс. Ам Шаңчы ховуңдан дүжүт адымнар чөөр бе дөш чигилени чыткен.

Бо чылын чалымында Чаа-Хөл МТС-тиң механизаторлары болгаш колхозтук тараажылар 1122 га тараа культуларың 7 аял хү-нериде тарып доовсаннар.

Кур чери 22 сантиметр чедир хандыр аңдар, хөруунуң өкп үлдүрүтир, үренини алды-чеди сантиметр чедир хандыр чажар дөш ышпаш агротехниктиг кемчелгелериң шыл чоруткан. Аял-шчилериң мындыг күженишкениң ажалыңга, бо чылын областың бүгү дел-вискөөриңге болуп турганы ын-

каш, Шаңчыга дүшкөн өг-чөпө бо-за немелге болгаш билиңдир. Бистин бригадалы болгаш коьбайны «Бурунгаар» колхозтук бригадалы шөдлериңге күтпө бистин районга өвөө, харын областы моон иштү-нүндө туруп көрбөң бедик дүжүт өстү үткөн. Чыраа дөш тарааларын кескен лафеттиг жаткаларың, аде дөрөөн коьбайнарың хедерлериңге, ооргаландыр дүшкөн тавычалың бөлдүрүп бастырган коьбайнарың хедерлериңге чагай тараалар тарып турган. Коьбайнарың бүшкелери дөрөөн-ва долуп, оон тараа сөөрткөн машвалар четикилей турган. Бастырганга чаштайгы бир-ийи хүниң-риңде-ле шаңга тараа дола берген. Шаңга бригадалың келитүвиңи хүн-дүн чок ажалдан өгөлөн.

Бо чылын «Мылдырүк»—553 деп кызыл-тасты чашканы Шаңчының байдалыңа таваржыр болган. Бир гадан ортумак дүжүт 27 центнер, оон иштиде 180 га кызыл-тастың ортумак дүжүдү 40 аял центнер болган. Чамдык тергени дөш чераларың дүжүдүн саңнарга, 50 центнер-даа чөдө берген. «Бурунгаар» колхозтук бригадалың Кара-Ховуда кур чери кызыл-тастың дүжүдү оон-даа аял.

Күрүнени шыгавырыңга колхозтук кириңиң 2200 тонна тарааның кой кезин —1500 аял тоннамы Шаңчының боткур кеминг тарааны болган. Келпө чылдын тарыламынга үрени болгаш колхозтук ижи-бүрү фондустары база Шаңчыдан үрдүгүн турар. Иччангаш колхозтук кол тараа кураавыры Шаңчы болган.

О. САТ, №1 хову бригадалың бригадир.

Мурнакчы дуржуллага даянмышаан

Чаа-Хөл районун аял-шчилерден арга тараа дөш демиселге улуг тилелгени чедип алганнар: октябрь 11-де боттарыңг хүлээлгени күсседиң, күрүнөге 1 миллион 290 муң пуд тарааны кириң.

Бистин чурттуң өскө тараалды черлериңди мураачы механизаторларының дуржуллага даянмышаан, дүжүт ажаап алымшкынын аңгылап ажаар депшилгелги арганыңче улуг кычөөңгени салган бис. Аңаа күтпө лафеттиг жаткалары өвөө, харын «С-6» коьбайнарың мын база ажылгаш. Эркин чылым «Тилелге» колхозтан өскө ажал-агымлаарга бо арганы барың ажал-ажаап болган районга муң га тергелес тарааны мичаар ажаалган турган болза, бо чылы ону бүгү колхозтарга ажылга, 10.000 аял га тарааны аңгылап ажаап алган.

Чамдыкта агаар-бойдустун тазарымчалыг өвөө байлаан, мизангы ийи улаа хар чашканын шалтыкта-таа-даа, аңгылап ажаар арганы хергелгени ажаап алымшкының чорудулганын дүргөлеткен, чидиргени өвөөжөткөн болгаш күш-ажылың чарыгдалдары кылдырган. Тавычаларга курган тараалары болдуртүп бастырган соонда кургандымышын чокка амбарже шуут кирип турган. «Бурунгаар» колхозтук аңгылап ажааган 700 га чинге-тарааның дүжүдү гектар бүрүздүн 36 центнер четкен болза, оон чоюңда шуут ажааган 200 га тарааның дүжүдү—20 центнер болган. Ол ышпаш «Совет Тыва» колхозтук аңгылап ажааган кызыл-тазының дүжүдү бир гала 22 центнер, а шуут ажааган кызыл-тазының—17 центнер болган.

Аңгылап ажаап алымшкыны артык аялшымын дугайында мындыг тодаргай чикетки көргүзүп турган, сугат чок ховузу албек дүжүттү тараалын ораны болу берген. Ол хоюунуң кур чери Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунун №1 хову бригадалы ажалга өгөлөшкөңдөң бөөр күтпө ийи чыл өрткөн. 1956 чылда Улуг-Арттын аар-ийинге 1130 га шөлдү чарып белеткөөш, 1957 чылдын чалымында 920 га тараа культуларың чашкан бис.

Чамдык организаствыг кемчелдер ажалга улуг илгит берген. Чижээ, бригадаларга ажаап алымшкынын оон хоук түнелди мурнакчылар га тыпыс шөлвал төлөвериң тургускан. Таваржыр чердеге лафеттиг жаткалары болгаш коьбайнары бөдүктөп ажаллаар системга к кириң чорук бөт-боттарының ичөөшкенин көрүп, тура дүшкөн ажалдаарыңга илгит болган.

Дүжүт ажаап алымшкыныга тымын өн артык ажаллаан деп чугаалаар берге. Шуугу кижилер күжүн хараманмай магат чөк ажаллап турган. Чижээ, чамдык механизаторлары ап көөргө, И. Холоша 412 га, П. Кляни 280 га тараалары тавычалыг кескенер. Коьбайнер В. Садни 487 га тарааны коьбайн-биле шуут кезип болгаш подборщик-биле бөлдүрүп бастырган, 9815 центнер тарааны колхозка уруп берген.

МТС-тиң чолээчилери Н. Лужин, А. Борисов, Л. Глушков олар тараа сөөрткөңгөңиңе күнө ийи норманы күсседиң турганнар.

В. ПАЩЕННО, Сарыг-Сеп МТС-тиң директору.

ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫНЫҢ, ТАРАА БЕЛЕТКЕЛИНИҢ МУРНАКЧЫЛАРЫ

М. ОКТЕКАР-КАРА, Сут-Хөл МТС-тиң коьбайнери.

А. ЦИБУЛЬСКИЙ, Чадаана МТС-тиң коьбайнери.

М. ШЫЫРАП, Улуг-Хем райкүссөмжун дараганы.

О. КЕЧИЛ-ООЛ, Педагогик институттун студентини.

Г. КИМОВ, Чаа-Хөлде «Октябрь 30 чылы» колхозтук парторгаанизация секретары.

К. БАВУУ, Чөөн-Хемчикте «Кызыл тараачы» колхозтук колхозчуу.

И. ЮРТАЕВ, Бай-Халк МТС-тиң директору.

